

Kosovo pod autonomijom (1974-1990) -osnovne postavke-

Politička agenda kosovskih Albanaca Ustav iz 1974. godine davao je Kosovu **de facto** status republike:

- to dovodi do punog učestvovanja kosovskih Albanaca na svim nivoima vlasti
- uprkos tome, većina kosovskih Albanaca želela je i **de jure** status republike
- Srbi su ovakva nastojanja tumačili kao želju da se izvede otcepljenje od Jugoslavije
- iako su ova strahovanja bila prisutna, najveći deo kosovskih Albanaca težio je ka statusu republike pre nego ka nezavisnosti, a najmanji je planirao ujedinjenje sa Albanijom

Demografska razmatranja Stalno povećanje albanskog, uz istovremeno smanjivanje brojnosti srpskog stanovništva na Kosovu posle II svetskog rata, prvenstveno je uzrokovano (1) nesrazmerom u stopama radjanja i (2) većim iseljavanjem Srba.

1. Stope radjanja

- Nema dokaza o zaveri Albanaca da nadvladaju srpsku manjinu povećavanjem broja novorodjenih.
- Visoke stope nataliteta u seoskim albanskim zajednicama u saglasnosti su sa istorodnim podacima u drugim ruralnim predelima, dok je natalitet Albanaca u gradovima skoro istovetan sa ostalim etničkim grupama.
- Veći postotak kosovskih Srba živeo je u gradovima, uz pripadajuću manju stopu novorodjenih.

2. Iseljavanje

- Postoji apsolutno opadanje broja Srba, uz 85,000 onih koji su već napustili Kosovo tokom dve decenije pre 1981. godine. Dva glavna razloga za odlazak sa Kosova su :
 - a. traženje boljih ekonomskih prilika (važi za Srbe i za Albance).
 - b. diskriminacija i uznemiravanje od strane rastuće albanske većine, što je sve pothranjivalo strah od nasilja.

Uzroci iseljavanja Srba Mnogo je lakše procenjivati *subjektivno opažanje* srpskog stanovništva nego meriti stepen pritiska koje su iskusili u periodu postojanja autonomije, kao i njegov uticaj na one koji su napustili pokrajinu.

- Uprkos značajnom uvećanju postotka Albanaca u preuzimanju upravljačkih mesta u državnoj službi i privredi, Srbi su zadržali nesrazmerni deo (20%); to se naročito odnosi na najviše položaje (52%).

- Viša stopa zaposlenosti nije predstavljala zaštitu od rastućeg straha od »albanizacije«, te različitih oblika ispoljavanja diskriminacije i ugrožavanja.
- Diskriminacija uglavnom nije bila nasilna, ali je bilo i napada na ličnu bezbednost ili imovinu i pojedinačnih slučajeva fizičkog povredjivanja, čemu su pojedini mediji pristupali senzacionalistički.
- Teško je ocenjivati tačnost istraživanja Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU), koje je pokazalo da je 75% Srba napustilo Kosovo pod uticajem neekonomskih razloga. Ova brojka nejverovatnije je previsoka i pretpostavljamo da uključuje i one sa ekonomskim motivima iseljavanja.
- Ipak, nije sporno da je strah zbog stalnog brojčanog rasta albanskog stanovništva, kombinovan sa raznim oblicima diskriminacije i pogoršan senzacionalizmom nekih medija, sačinjavao glavne uzročnike iseljavanja Srba.

Značaj »faktora Milošević« Režim Slobodana Miloševića i srpski nacionalistički intelektualci nisu uzrokovali mobilizaciju srpskog nacionalizma unutar Kosova.

- Može se tvrditi da je aktivni srpski nacionalizam postojao već ranije kao samonikli (grass-roots) pokret.
- Aktivnosti kosovskih Srba bile su prevashodno usmerene ka većoj zakonskoj zaštiti protiv onoga što su oni sumnjali da predstavlja pokušaje Albanaca da etnički očiste Kosovo.
- Iako zvaničnici i intelektualci iz Srbije nisu bili pokretači, lokalni aktivisti na terenu su ohrabrivani da nastave sa agitacijom, posebno od strane nove grupe mlađih političara koja ih je iskorišćavala da uveća sopstvenu popularnost.
- Uz odsustvo podrške od strane sopstvenih »vikend političara«, kosovski Srbi su se za vodjstvo usmerili ka Srbiji; tako se kao popularna ličnost pojavio Milošević, za koga je izgledalo da je prihvatio njihove zahteve.